

Official Participant

MILANO 2015
FEEDING THE PLANET
ENERGY FOR LIFE

MONTENEGRO

General Commissioner for EXPO 2015 - Milano

CRNA GORA

**NACIONALNI PAVILJON
EXPO MILANO 2015**

TEMATSKA IZJAVA

Podgorica, oktobar 2013. god.

Naziv zvaničnog učesnika:	CRNA GORA
Datum obavještenja o učešću:	28.01.2011. god.
Datum prijave:	22.11.2013. god.

1. Glavna tematska poruka Crne Gore:

Zdravo sa svakim zalogajem

2. Glavni moto crnogorskog paviljona i učešća:

Mala zemlja velikih mogućnosti

3. Tema učešća – koncept i obrazovni plan:

Spoznaja o sopstvenim vrijednostima, o značaju i potrebi samoizdržavanja, neophodnosti oslonca na sopstvene snage i potencijale, i izražena volja za promjenama, relativno brzo su srušili stereotip da je crnogorska poljoprivreda, kao privredna grana, jedna od onih koje uživaju status statičnosti. Okrenuta sebi i postojećim potencijalima, naslonjena na pregršt inovacija, podstaknuta velikim tržišnim promjenama i potrebama, Crna Gora je napravila veoma brze i kvantitativne i kvalitativne iskorake u razvoju svoje poljoprivrede.

“Poljubi parče hleba koje namjeravaš baciti” – upozoravani su svi oni, istina rijetki, koji su se neodgovorno odnosili prema hrani u tradicionalnoj Crnoj Gori. Ta rečenica upozorenja i istovremeno prijekora, kao izraz odgovornosti i stava prema teškom životu, postala je bezmalo dio genetskog koda ljudi na njenim prostorima, a odnos prema hrani doveden do nivoa svojevrsnog kulta. Prehraniti porodicu i dočekati gosta, znanog i neznanog, zvanog i nezvanog, bila je i ostala, mjera časti i dostojanstvenog života.

U tom smislu, saglasno osnovnoj temi Expo Milano 2015 – “*Hraniti planetu, Energija za život*”, i postojećem kulturnom modelu, /kao skupu idejnih napora, da se na temeljima tradicionalnih vrijednosti, duhovnosti i viševjekovne kulturne baštine, ali istovremeno i modernih ekonomskih i naučnih podsticaja stvori nešto, što bismo u najširem smislu riječi mogli nazvati sveobuhvatni kulturni i vrijednosni preobražaj našeg društva/, predstavimo odnos savremene Crne Gore prema hrani u sociološkom, kulturološkom i ekonomskom smislu kroz tri integrisane teme.

I Ekološka država

Cijeneći da je zaštita životne sredine fundamentalni aspekt nacionalnog razvoja i da tu njihovu viziju dijeli većina građana Crne Gore koje predstavljaju, poslanici Skupštine Republike Crne Gore 20. septembra 1991. godine, donijeli su Deklaraciju o ekološkoj državi Crnoj Gori, prvoj ekološkoj državi na svijetu.

“Mi, poslanici Skupštine Republike Crne Gore, svjesni smo da je, zbog ugrožavanja prirode, zaštita identiteta prostora na kome živimo i djelujemo postala naš neodložan i pravovremeni posao.

Svjesni duga prema prirodi, izvoru našeg zdravlja i inspiraciji naše slobode i kulture, posvećujemo se njenoj zaštiti u ime sopstvenog opstanka i budućnosti potomstva.

Prihvatamo da nijedna razlika među nama nije toliko velika koliko su velike promjene kojima je izloženo naše prirodno okruženje. Bez obzira na naša nacionalna, vjerska, politička i druga ubjeđenja i osjećanja, znamo i prihvatamo da su dostojanstvo i svetinja ljudskog bića organski povezani sa svetinjom i čistotom prirode.

Čovjek i priroda u njemu i oko njega cjelovito su jedno u svojim dubinama i po svom smislu i naznačenju.

Stoga je oduvijek zloupotrebu čovjeka pratila zloupotreba prirode. Zato opredjeljujući se i boreći se za dostojanstvo čovjeka pozvani smo da se borimo i za dostojanstvo prirode.

Donošenjem ove Deklaracije, Crna Gora prema prirodi uspostavlja državni odnos i poziva na mudrost sve ljude da spriječe ekološku katastrofu koja nam prijeti”.

Crnogorska Deklaracija o ekološkoj državi nije sama sebi cilj. Ona je priča o konceptu koji traje, iskaz stava i odlučnosti i izraz jedne moderne vizije i stremljenja društava da postojeće unapređujemo novim vrijednostima, ili bolje reći da provjerenim vrijednostima dajemo oblik i sadržaj modernosti. Da idući u korak sa savremenim dostignućima i zahtjevima, korišćenjem novih tehnologija i metoda, održimo visok kvalitet zdravog zemljišta, proizvodimo zdravo, a sve više i sve bolje.

II Organska hrana

Crnogorska poljoprivreda predstavlja jedan od ključnih sektora ekonomije, čiji se značaj ne iscrpljuje isključivo u jednoznačnosti ekonomskog sadržaja, već

predstavlja širok spektar važnih dimenzija kao što su ekološka, socijalna, prehrambena sigurnost, održivi ruralni razvoj, očuvanje tradicije i kulturnog nasleđa na selu, podrška razvoju turizma i sl.

Geografski položaj Crne Gore, karakteristike reljefa, regionalna podijeljenost /primorje, kontinent i sjever/ i klimatska različitost, pogodovali su razvoju više oblika poljoprivredne proizvodnje. Saglasno tome, u primorskom regionu uz izlov i uzgoj ribe i drugih morskih plodova, poljoprivredna proizvodnja usmjerena je na maslinarstvo, gajenje agruma, citrusa i drugog suptropskog voća, ranog povrća, ljekovitog bilja, kao i plasteničku proizvodnju; u središnjem, kontinentalnom dijelu rano povrće, voće, grožđe, proizvodnja jaja, mesa i mlijeka; u području krša stočarstvo, sa naglaskom na kozarstvo, dok u sjevernom dijelu dominiraju proizvodnja krompira, voćarstvo i ekstenzivno stočarstvo /gajenje goveda i ovaca/.

Posmatrano kroz prizmu statistike i brojeva crnogorsku poljoprivredu vidimo kao fond poljoprivrednog zemljišta od 518.067 ha; poljoprivredne površine zahvataju 38% ukupne površine Crne Gore ili oko 0,84 ha po stanovniku; na oranice i bašte, voćnjake i vinograde otpada svega 58,262 ha ili 12% ukupne poljoprivredne površine; u strukturi zemljišta preovlađuju livade i pašnjaci koje se značajnim dijelom ne koriste; učešće poljoprivrede, lova i šumarstva u BDP Crne Gore iznosi 11,3%.

Poljoprivreda Crne Gore nudi izuzetno kvalitetnu organsku hranu, proizvedenu u očuvanoj životnoj sredini /zdravo nezagađeno zemljište, čist vazduh i zdrava voda/ i na taj način pomaže očuvanje tradicionalnih crnogorskih proizvoda, seoskih zajednica i njihove posebnosti, očuvanju biodiverziteta i poželjnu prisutnost lokalnih šumskih proizvoda.

Dakle, predstaviti organsku i zdravu hranu, besprekorno čistu vodu, zdrave tradicionalne crnogorske proizvode, očuvanu prirodu, crnogorsko malo gazdinstvo i mogućnosti sveukupnog razvoja poljoprivrede i društva uopšte na principima održivog razvoja sopstvene zajednice, cilj je od prvorazrednog značaja.

III Četiri sezone odmora

Ako je Crna Gora već više decenija unazad deklarirala turizam kao prioritetnu razvojnu privrednu granu; ako ona generiše posredno i neposredno oko 25% BDP; ako najugledniji svjetski turistički časopisi već nekoliko godina svrstavaju Crnu Goru među 10 svjetskih top destinacija koje neizostavno treba posjetiti, ako Crna Gora ima predivnu netaknutu prirodu; ako ima oko 270 sunčanih dana u godini; ako ima kilometre predivnih pješčanih plaža; ako ima čisto more; ako ima 5 nacionalnih parkova: Lovćen, Durmitor, Skadarsko jezero,

Prokletije, Biogradsku goru jednu od dvije posljednje prašume na tlu Evrope; ako ima Boku Kotorsku kao jedan od 25 najljepših fjordova na svijetu; ako ima kanjon rijeke Tare kao najduži i najdublji kanjon u Evropi, a po dubini drugi u svijetu poslije Kolorada; ako ima Taru suzu Evrope /najčistija rijeka u Evropi/; ako ima oko 30 prirodnih ledničkih jezera; ako ima Kotor, Perast, Budvu, Ulcinj /stare gradove pod zaštitom UNESCO-a/; ako ima spomenike kulture grada muzeja Cetinja; ako ima Cetinjski manastir, Katedralu Svetog Tripuna u Kotoru, Husein – pašinu džamiju u Pljevljima; ako ima Manastir Ostrog, Pivski i Moraču, i tako redom možemo nabrajati ako ima ..., ako ima ..., ako ima ...; ako se u jednom danu možete kupati u moru i skijati na Durmitorskom glečeru, jesti morsku ribu u nekom od primorskih restorana na jugu ili cicvaru, sir, pršut ili jagnjetinu u varenici na nekom od crnogorskih katuna na sjeveru Crne Gore, onda je jasno zašto su turistički potencijali posebna tema, zašto moraju imati značajno mjesto na Izložbi i zašto se značaj turizma za Crnu Goru ne može precijeniti. Turizam se odnosi na svaki aspekt našeg društva, utiče na razvoj privrede, životni standard i način života građana, podstiče otvaranje novih radnih mjesta i opšti prosperitet.

Ako su dvije prethodne teme ekologija i organska hrana/, matematičkim jezikom rečeno „potreban i dovoljan uslov“ za dobar odmor, onda je izvjesno da se u Crnoj Gori, Wild Beauty može uživati i odmarati 365, dana odnosno četiri sezone.

Strateški planirani ciljevi:

- Izgradnja identiteta i pozitivnog imidža Crne Gore
- Pozicioniranje Crne Gore kao specifične i kvalitetne turističke destinacije
- Predstavljanje Crne Gore kao zemlje u usponu, pozitivne balkanske priče
- Pozicioniranje Crne Gore kao zemlje koja baštini vrijednosti savremenih demokratskih društava
- Razvoj trgovinske saradnje u oblasti poljoprivrede i povećanje plasmana svojih proizvoda

Promotivni ciljevi:

- Informisanje o Crnoj Gori
- Informisanje o Crnoj Gori kao ekološkoj državi
- Povećanje prepoznatljivosti /poznatosti/ Crne Gore u međunarodnoj zajednici
- Stvaranje brenda od Crne Gore kao turističke destinacije
- Predstavljanje crnogorskih prirodnih potencijala /netaknutu prirodu, čiste rijeke i jezera, pješčane plaže, planinske masive, šume .../
- Predstavljanje Crne Gore kao sinonima za organsku hranu, zdravu hranu i čistu vodu, vodu za piće i ...
- Predstavljanje crnogorskih proizvoda koji imaju status organske hrane

- Predstavljanje kompanija i proizvoda koji imaju kolektivni žig „Dobro iz Crne Gore“
- Budimo solidarni, ne dozvolimo da širom svijeta milioni ljudi umiru od gladi

Glavna poruka Crne Gore tokom ove Svjetske izložbe:

Sadržana je u navedenim strateškim i promotivnim ciljevima, a najkraće rečeno mogla bi glasiti:

- Dobrodošli u ekološku državu Crnu Goru, posjetite nas i uživajte u ljepotama njene prirode, izuzetno vrijednoj kulturnoj baštini i savršeno ukusnoj organskoj hrani,
- Čuvajmo životnu sredinu,
- Učinimo sve da bude dovoljno hrane za sve, da sva djeca svijeta odrastu...

Ciljne grupe:

Definisanje vlastitog identiteta, pa onda načina i sadržaja naše komunikacije sa potencijalnim posjetiocima, je kamen temeljac za određivanje ciljnih grupa. Tako što nećemo pokušavati biti sve svima, imamo stvarnu šansu postati nekome nešto.

1. Međunarodna javnost /posjetioci, štampari i elektronski mediji, društvene mreže/
2. Domicilno stanovništvo
3. Eksperti iz oblasti hrane /proizvodnje i priprema/

Tematski vodiči:

Svojim predstavljanjem Crna Gora će, uvjereni smo, dati puni doprinos uspješnoj realizaciji Izložbe, a njena osnovna ideja je implementirana kroz obradu tema prije svega gastronomskih i kulturnih sadržaja.

S obzirom da je Organizator dao opšte tematske vodiče, izvjesno je da će se Crna Gora, u različitim formama, baviti svakom od tih tema i da će svaka od njih zauzeti svoje mjesto, prilikom definisanja konačnog koncepta prezentacije.

- **Istorija čovječanstva, priče o hrani:**

Kroz predstavljanje nekadašnjih poljoprivrednih gazdinstava, svojih tradicionalnih proizvoda, načina proizvodnje, načina pripreme hrane i posuđa, odnosno opreme koja je korišćena za pripremu, vratićemo se više godina unazad i dati sliku života stare Crne Gore, pokazati kako se nekada proizvodila i pripremala zdrava hrana.

- **Obilje i nedostatak, savremeni paradoks:**

U ovom tematskom vodiču Crna Gora će se fokusirati na značaj hrane i potrebu smanjenja siromaštva i gladi. Želimo ukazati na činjenicu neophodnosti izdizanja međunarodne saradnje po ovim pitanjima na viši nivo, na činjenicu ogromnog siromaštva i nedostatka hrane u mnogim zemljama, gladi i smrti kao njene posledice, kao i na potrebu većeg nivoa solidarnosti i pomoći ugroženim zemljama i stanovništvu.

- **Budućnost prehrambenih proizvoda:**

Kada je u pitanju ovaj tematski vodič, Crna Gora planira da ukaže posebno na značaj organske poljoprivrede kao proizvodnje budućnosti. Naime, organska poljoprivreda predstavlja sistem održive poljoprivrede, u velikoj mjeri zasnovan na lokalnim resursima koji održava ekološku ravnotežu i minimizira negativan uticaj poljoprivrede na životnu sredinu. Takođe, podrazumijeva proizvodnju usklađenu sa Zakonom i standardima definisanim uslovima, uz kontrolu cijelog proizvodnog ciklusa od strane ovlašćene organizacije za sertifikaciju.

- **Održivi prehrambeni proizvodi:**

Saglasno osnovnim temama koje će Crna Gora predstaviti, u okviru ove planiramo se baviti ekološkim aspektima zemlje, dakle zaštita životne sredine, tradicionalni crnogorski proizvodi, sertifikovana organska hrana i sl.

- **Ukus je znanje:**

Organizujući dva načina pripremanja i prezentovanja hrane i crnogorske kuhinje /hladna kuhinja i crnogorski specijaliteti u posebnom restoranskom prostoru u okviru paviljona/, želimo predstaviti i način života u Crnoj Gori i kulturu ishrane. Predstaviti pojedine specifične crnogorske prehrambene proizvode i crnogorska pića, te time uputiti na kvalitetnu crnogorsku kuhinju.

- **Klaster**

Učešće na Izložbi u okviru Bio – Mediteranskog klastera je prirodan izbor Crne Gore, kako zbog svog geografskog položaja, pripadanja navedenoj geografskoj cjelini, tako i pripadanja istom kulturnom miljeu i istoj kulturi ishrane. Posebno treba istaći potrebu Crne Gore da svojim specifičnostima i različitostima da svoj doprinos u kvalitetnom predstavljanju Mediterana i njegove kuhinje i kulture uopšte.

4. Arhitektura i tehnologija

Arhitektura paviljona Crne Gore u spoljašnjem izgledu, gabaritima i ključnim djelovima ograničena je zadatim uslovima od strane Organizatora. Crna Gora se dakle opredijelila za nastup u okviru Bio – Mediteranskog klastera, za paviljon od 250 + 250m². Paviljon će, dakle imati dva nivoa, gdje će se na prizemnom dijelu nalaziti izložbeni prostor, prostor za pripremu i izlaganje hrane, kao i neophodne prateće prostorije, dok će se na gornjem nivou nalaziti kancelarijski prostor, prateće prostorije i višenamjenska galerija.

Preplitanje tradicionalnog i modernog, u smislu načina predstavljanja, promovisanja i informisanja, korišćenja vrsta materijala, opreme i namještaja, elektronike i informacionih tehnologija, biće suštinska odrednica enterijera.

Crna Gora će prostor svog paviljona u zadatom vremenu i prostoru koristiti u mjeri mogućeg, a u smislu ostvarivanja postavljenih ciljeva:

- Aktivnog i interaktivnog iskustva /organizacija izložbi, koncerata, pozorišnih predstava, performansa, književnih večeri, raznih prezentacija, stručnih predavanja i slično, kao i upoznavanje sa crnogorskom hranom, načinom pripremanja i poslužnja/
- Cyber Expo – Crna Gora planira da razvije svoj sajt, kao i da sopstvene materijale ustupa Organizatoru i time daje mogućnost zainteresovanim licima koja nijesu u mogućnosti da neposredno posjete crnogorski paviljon i EXPO Milano 2015, da to učine na ovaj način. Svakako da će Crna Gora u formi učesnika EXPO-a biti prisutna i na najvećim svjetskim društvenim mrežama i na taj način ostvarivati kontakt sa projektovanim ciljnim grupama.

5. Izložbe i aktivni sadržaj

Odgovor Crne Gore na zadatu temu „*Hraniti planetu, Energija za život*“, svakako će biti multidisciplinarni. Planiramo, kao što je navedeno u tematskim oblastima i ciljevima nastupa, da predstavimo Crnu Goru u njenom cjelovitom sadržaju. Naravno,

da će fokus biti na glavnoj temi, ali će priča biti ispričana, u značajnom dijelu, kroz svijet umjetnosti /likovna umjetnost, književnost, muzika, ples, gluma, film... /

Pored stalne izložbene postavke, Crna Gore će u okviru aktivnih sadržaja, na stalnoj ili povremenoj osnovi organizovati:

- Izložbe slika najpoznatijih crnogorskih umjetnika
- Performanse
- Pozorišne predstave
- Muzičke programe – klasične muzike
- Večeri narodne muzike i crnogorskog folklor
- Književne večeri

U okviru ovog – aktivnog sadržaja posebna pažnja posvetiće se prezentaciji crnogorske hrane kroz:

- Upoznavanje sa svim vrstama crnogorske kuhinje /kratke radionice- prezentacije/
- Kratke dnevne radionice o svojstvima i kvalitetu crnogorske hrane
- Organizovanje prezentacija – načina spremanja jela
- Podjela recepata pojedinih crnogorskih jela, razmjena iskustava, savjeta i sl.
- Dnevne mogućnosti konzumiranja jela iz crnogorske hladne kuhinje
- Dnevna mogućnost korišćenje specijalizovanog restorana za organizovanje večera i konzumiranje vrhunskih crnogorskih jela i pića uz angažovanje najboljih crnogorskih kuvara

6. Komercijalne aktivnosti i usluge hrane

Predmetne aktivnosti moramo posmatrati u dva nivoa i to:

- I. Aktivnosti koje se odnose na prodaju suvenira i crnogorskih prehrambenih proizvoda /hrane i pića/ u svim vrstama i oblicima pakovanja
 - II. Aktivnosti koje se odnose na pružanje usluga konzumiranja raznih vrsta hrane i pića
- Aktivnost prodaje suvenira i prehrambenih proizvoda biće organizovana otvaranjem specijalizovane prodavnice – suvenirnice u donjem dijelu paviljona. Crna Gore će ovim putem približiti i posebno predstaviti svjetskoj publici – potrošačima proizvode koji nose kolektivni žig „Dobro iz Crne Gore“, kao proizvode najvišeg nivoa vrijednosti i kvaliteta. Na ovom mjestu posjetioci će moći da kupe i značajan dio organskih i tradicionalnih crnogorskih proizvoda.
 - Konzumiranje crnogorske hrane biće moguće na dva načina i to:

- bez zadržavanja, sa kupovinom na pultu, koji će biti u donjem dijelu paviljona, u okviru hladne kuhinje u toku cijelog dana i
- u specijalizovanom restoranu koji će raditi u večernjim satima i gdje će se spremati vrhunska crnogorska jela od strane najboljih kuvara sa prostora Crne Gore

Za realizaciju ovog segmenta izložbe planiramo da pozovemo i uključimo najrelevantnije stručnjake iz oblasti kuvarstva u Crnoj Gori, uz obavezno periodično smjenjivanje na predviđenim poslovima.

7. Zaključak

Tematska izjava koju dostavljamo, sačinjena shodno uputstvima Organizatora, je svakako samo prvi korak na dugom putu do finalne verzije crnogorskog paviljona. Dakle, formalizujući prijedlog načina učešća ograničili smo se na osnovni nivo detalja, koji će ukoliko Organizator odobri prijedlog, biti praćen progresivnim ispravkama. Uvjereni smo da predmetna Tematska izjava u sebi integriše sve potrebne elemente neophodne za ostvarivanje zacrtanih strateških ciljeva.

8. Kontakti aplikanta

Ime: **Ivan Saveljić**
Generalni komesar

Adresa: Ul. Jovana Tomaševića 9/5, 81000 Podgorica, Crna Gora

Telefon: (+382 020 241 050)
E-mail: gc_expo2015@pkcg.org
Fax: (+382 020 230 493)